

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU KUU RAAMAT

Kaire Talviste „Digilõks: käsiraamat vanematele, kuidas toetada lapsi nutimaailmas“ (2019)

Mullu mais avaldas kultuuriministeerium teate aasta 2020 kuulutamise digikultuuri teema-aastaks (<https://www.kul.ee/et/uudised/kultuuriministeerium-kuulutab-2020-aasta-digikultuuri-aastaks>) eesmärgiga edendada kultuuri ja pärandi säilitamist ja kättesaadavaks muutmist digitaalsete lahenduste toel. Saatuse ironiana kujunes 2020. aastast digiaasta palju ulatuslikumas mõttes, kui seda keegi toona ette oleks osanud kujutada. Oleme kevadel läbinud mitmekuise perioodi, mil tuli toimimas hoida igapäevaelu nii tööl, koolis kui kodus tingimustes, kus üksteisega kohtuda oli võimalik vaid virtuaalselt. Kes suudaks tagantjärele loetleda kõiki tegevusi ja teenuseid, kus digimaailm ja internet osutusid hädavajalikuks, ühtlasi ainsaks käepikenduseks?

Seni on jäänud üldmulje, et Eestis suurem osa lapsevanemaid siiski pooldab (kasvõi teoorias) soovitud hoida lasteaiälapsed ekraanidest võimalikult eemal ja piirata kooliealiste laste ekraaniaega. 2020. aasta muutis meie argipäeva selles osas suuresti: päevast päeva arvutiekraanide ees viibimisest sai paratamatus, mitte enam vabal valikul vaba aja veetmine. Nagu täiskasvanutest, nii ka koolilastest osale taoline režiim sobis ja nad said hakkama tavaliisest vaatajast paremini, osale aga mitte. Uut õppeaastat alustame teadmise, et kevadine COVID-19 levikust põhjustatud eriolukord võidakse vajadusel taas kehtestada ja taolised perioodid võivad jääda tulevikus korduma. Kuidas elada uues digitegelikkuses nii, et kasud ja kahjud püsiksid vähemasti tasakaalus?

Kasuks tuleb korrata üle teadmised, kuidas ekraani ees veedetud aeg mõjub kehale ja ajule – eriti alles kasvuaasta laste puhul – ja kuidas vältida või vähendada kaasnevaid ohtusid. Kaire Talviste käsiraamat annab hea ülevaate liigse ekraaniajaga kaasnevaist nii füüsilisest kui vaimse tervise probleemidest eri vanuses laste puhul, alustades väiksematest ning jätkates koolilapsi puudutavate teemadega.

Ouline on nt teada, et sagedas ja pikajaline liikuv pildi vaatamine väikeses nutiseadmes muudab väikelapse silma arengut sel määral, et hiljem ei suuda ta raamatu lehekülgedel tekstiridu enam pilguga haarata ilma pead liigutamata (lk 42) – mis muudab lugema õppimise ja lugemise ebamugavamaks (seega vastumeelsemaks). Inspireeriv on aga näide, kuidas laste toitumishäirete ja üle-

kaalu probleemide lahendamisel nutirakendused just kasu toid (lk 88). Eraldi peatükis käsitletakse liigest ekraaniajast tingitud muutusi laste sotsiaalses suhtluses ja käitumises. Autor ei vaata mööda ka netis peituvatest ohtudest: küberkuriteod, turvalisus, häiriva sisuga materjalidega kokku puutumine ja selle tagajärjed.

Käsitletud teemasid ilmestavad näited päriselust, kus nii spetsialistid, lapsevanemad kui noored ise jagavad oma kogemusi juhtumitest, kuidas satuti nt netisõltuvuse või kurjategijate kätte, ja sellestki, milliseid lahendusi leiti. Raamatu nõuanded ja soovitused pärinevad mitmetelt Eesti spetsialistidelt, nende hulgas on pedagooge, teadlasi, koolipsühholoog, veebipoliitseinik, aga ka küberkoolitaja ja raamatu „Turvaline internet: digimaailma teejuht“ ning lauamängu „Häkkerite lahing“ autor Diana Poudel.

Raamiga on esile tõstetud soovitude plokid ja suurtähtedega nn arukad kokkulepped, mille rakendamine on andnud häid tulemusi. Taoline liigendatus teeb teksti vaheldusrikkaks, aidates vajalikke kohti hõlpsamalt üles leida; asjalikult ja lihtsalt sõnastatud teemakäsitlused jäävad hästi meelde. Ehkki pealkirjast lähtuvalt on raamat suunatud lapsevanematele, võiks seda kasvõi ositi lugeda ja arutada ka lastega koos.

Elu näitab, kas oleme piisavalt nutikad, et pöörata meie digiaasta paratamatus oma kasuks, seejuures lõksudesse langemata.

JANA ORION

Kadrionu raamatukogu raamatukoguhoidja

Omariikluse alused

21. septembril algusega kl 16 toimub Eesti teaduste akadeemia saalis raamatututvustus, mis eelkõige suunatud ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajatele Tallinnast ja Harjumaalt.

Tartus toimub analoogne üritus 28. septembril ülikooli raamatukogu konverentsisaalis, esinevad Marju Luts-Sootak (Eesti konstitutsionalismi ajaloo) ja Rait Maruste.

Sel aastal möödub sada aastat Eesti esimese põhiseaduse vastuvõtmisest. Riigiõiguslike tekstide sõnastamine ja muutumine mitte ainult peegeldab, vaid ka kujundab ühiskonna arengut ning on meie ajaloo lahutamatu osa.

Raamatututvustustel heidetakse pilk Eesti omariikluse põhidokumen-

tide kujunemise loole esimestest otsustest kõrgema võimu kohta Eestis kuni praeguse põhiseaduseni. Kavas on kuulata ettekandeid: Rait Maruste teeb katse avada omariikluse põhidokumentide tähendust. Hannes Vallikivi kõneleb põhiseaduse teo tähtsusest, eestlaste esimesest teost sada aastat tagasi ning sellest, kuidas see käis ja õnnestus.

Kummalisel kombel pole seni olemas meie omariikluse alustekste laiemale avalikkusele mõeldud kogumikku. Esitletakse Rait Maruste koostatud raamatut „Eesti omariik-

luse põhidokumendid“, mis selle lõnga täidab. Edasi arutletakse vabas õhkkonnas selle üle, mil moel saaksime paremini hoolt kanda Eesti riigiõigusliku ajaloo hoidmise tutvustamise ja väärtustamise eest.

Esitlusel saavad kõik osalevad koolid kaasa tasuta eksemplariid. Neile koolidele, kes esitlusele tulla ei saa, toimetame raamatud maakonnakeskuste kaudu kohale.

SILJA KALA

teaduste akadeemia referent

TALLINNA KESKRAAMATUKOGU SOOVITAB: Digiaasta raamatutes

Tallinna Keskraamatukogu

Elyna Nevski „Lapsed ja tehnoloogia: digipädevusest digimänguni“ (2019)

Tegemist on juhendmaterjaliga nii õpetajatele kui ka lapsevanematele, kes soovivad arendada ja toetada laste digipädevusi. Raamatust leiab ideid ja näpunäiteid, kuidas digitehnoloogilisi vahendeid kasutades rikastada õppetegevust digimängudega. Digitehnoloogia esmakordse kaasamise tundidesse muudavad eriti lihtsaks viis põhjalikult kirjeldatud innovaatilist õpilugu, kus leiduvaid tegevusi ja materjale saab iga õpetaja ka enda õpilastega proovida.

Anders Hansen „Ekraaniaju. Kuidas digisõltuvus meie tervist ja heaolu mõjutab“ (2020)

Raamatust saab lugeda, kuidas aju toimib ja mis juhtub, kui me vaatame ja näpime igal võimalusel oma nutitelefoni või arvuti. Kas aju ongi üldse kohanenud hüppelise digitehnoloogia arenguga, mis on meid tabanud viimastel aastakümnetel?

Raamat on lihtsasti kirjutatud ja ülevaatlik, sobib silmaringi avardavaks lugemiseks ka põhikooli lõppklasside ja gümnaasiuminoortele. Õpetajad leiavad kindlasti huvitavaid fakte ja uurimistulemusi, millega rikastada infotehnoloogia tunde.

Linda Liukas „Tere, Ruby! Programmeerimiselklused“ (2016) ja „Tere, Ruby! Teekond arvuti sisemusse“ (2017)

Rubyga koos seigeldes tutvud programmeerimise põhitõdedega ning saad teada, millest arvuti koosneb ja kuidas see töötab. Mis on bitid ja baidid? Miks on arvutil nii mitu erinevat mälu? Mis on algoritm? Kõigile nelle küsimustele leiad vastused koos Rubyga.

Raamatusari „Tere, Ruby!“ sobib ideaalselt arvutite ja programmeerimise esmaseks tutvustamiseks. Mõlemad raamatud sisaldavad ka vahvaid ülesandeid.

Leelo Tungal „Jänes Juliuse arvuti“ (2019)

Rohkete illustratsioonidega kaunistatud raamatus tutvume jänese poiss Juliusega, kes saab jõuluvanalt kingituseks kawaii-igatsetud täiesti omaenda arvuti. Kogu muu elu kõrval heites avastab Julius aga ühel hetkel, et endalegi märkamatu on arvuti taga veedetud tundidest saanud päevad ... või lausa aastad?

Vahva raamat ettelugemiseks eelkooliealistele, iseseisvaks lugemiseks algklassilastele ning koos arutamiseks arvutisõltuvuse teemadel. Raamat pälvib hea lasteraamat 2019 tunnustuse.

KIRSTI AARNISTE, Tallinna keskraamatukogu Kännuküla raamatukogu juhataja

Koolitus koolijuhtidele

Loova mõtlemise oskus on üks tuleviku võtmeoskustest!

Koolidel on järjest olulisem roll loovuse arendamisel. Koolitus aitab planeerida kooli arengut nii, et see toetaks õpetajate ja õpilaste loovust ainevaldkondade üleselt.

Registreeru: www.loovalt.ee

ÄRKSAATE
ÕPETAJATE
KOOL

LOOVA
TULEVIKU
KOOL

IN MEMORIAM

HELVE RAIK

14.07.1932-12.09.2020

Sel aastal tuleb sügis teisiti. Tarkusekuu 12. päeval lahkus legendaarne õpetaja, koolijuht ja hariduselu edendaja Helve Raik. Tema haridustee/koolitee pikkuseks kujunes peaaegu kolmveerand sajandit. Pikkade tööaastate jooksul tunnustati tema pühendumust haridusvaldkonnale mitmeti. Ta nimetati Eesti NSV teeneliseks õpetajaks (1971) ja Tartumaa aasta koolitajaks (2004). Ta pälvis Valgetähe IV klassi teenetemärgi (2014), Tartu Tähe (2008) ja Tartumaa Kuldses Tam-

meoks (2011). Kõige suurem tunnustus tema jaoks oli see, kui ta õpilaste silmad särasid ja neil elus hästi läks – olgu siis õpetaja, teadlase, arsti, müüja või emana.

14. juulil 1932 Rakveres sündinud Helve Raik lõpetas 1955. aastal Tartu ülikooli geograafiaosakonna ning töötas seejärel kuus aastat Tartu 2. ja 3. keskkoolis geograafiaõpetajana. Aastail 1961–1972 oli ta Tartu 5. keskkoolis õppealajuhataja ja 1972–1988 sama kooli direktor. Helve ja tema toonaste kolleegide loodu on senini Tamme gümnaasiumi sisu alus. Hinge ja tegudega oma kooli küljes oli ta elu lõpuni. Ta tundis alati huvi kooli käekäigu vastu ning kasutas talle omast head mälu, sõnakust ja kogemust kooli aitamiseks. Helve oli koolis ja paljudes muudeski seltskondades oodatud inimene, kes innustas ja toetas, kes jõudis hea nalja ja tarkade soovitude kaudu kaasteeliste südamesse.

1989. aastal oli Helve Raik ametis Tartu linna haridusosakonnas. Alates 1990. aastast töötas Helve Tartu ülikoolis, kus ta põhiroll oli täiendusõppekursuste korraldamine õpetajatele, koolijuhtidele jt haridustöötajatele. Tänu Helve väga headele organiseerimis- ja läbirääkimisoskustele ning asjatundlikkusele leidsid ülikooli elu-

kestvasse õppesse tee sajad haridustöötajad. Tema eestvedamisel töötati välja täiendusõppeprogramme koolijuhtidele, lasteaijaõpetajatele, aineõpetajatele jpt. Helve tegi tänuväärset tööd vene õppekeelele haridusosakonnas. Tema hooliv ja toetav hoiak innustas õppijaid pingutama. Ta töötas kirega ning inimesed olid ta jaoks kõige tähtsamad – ta märkas, hoolis ja mõtles nende peale. Helve oli ka ise elukestev õppija, kes oli alati kursis haridusvaldkonna arenguga. Ta oli aktiivselt tegev koolijuhtide ühenduses, organiseerides aastaid veteranidest koolijuhtide tegevust nii üle riigi kui Tartus.

Õpetaja on lahkunud. Tänutunde ja austusega mõtlevad Helve peale endised õpilased ja kolleegid. Tema pühendumus, energia, kiire samm ja hoogne tervitus ei unune.

Südamlik kaastunne Katrile ja Marjale.

Tartu linn
Haridus- ja Teadusministeerium
Tartu Ülikooli rektoraat ja
õppeosakond
Tartu Tamme Gümnaasium
Tartu Kool
Eesti Koolijuhtide Ühendus
Tartu Koolijuhtide Ühendus

25.09.
Tallinnas